

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS GODA LOCEKLE,
VALSTS EMERITĒTĀ ZINĀTNIECE

RAISA DEŅISOVA

30.08.1930–31.01.2019

2019. gada 31. janvārī mūžībā devusies antropoloģe, Latvijas Zinātņu akadēmijas goda locekle, profesore, *Dr.habil.hist.* Raisa Deņisova.

Raisa Deņisova dzimusi 1930. gada 30. augustā bij. Abrenes apriņķa Tilžas pagasta Jaunkaktiņu mājās, kur viņas tēvs Jēkabs Deņisovs par piedalīšanos Latvijas Brīvības cīņās bija saņēmis zemi.

1954. gadā R. Deņisova beidza Maskavas Valsts Universitātes Bioloģijas fakultāti ar specializāciju antropoloģijā, mācījās pie slavenajiem krievu zinātniekiem Nikolaja Čeboksarova un Viktora Bunaka. Tas arī noteica viņas turpmāko zinātnisko pētījumu fundamentālo raksturu. Pēc universitātes beigšanas viņa iestājās toreizējā PSRS Zinātņu akadēmijas Etnogrāfijas institūta aspirantūrā, tur arī aizstāvēja vēstures zinātņu kandidāta disertāciju par austrumlatviešu un austrumlietuviešu antropoloģiskā sastāva iz-

pēti. 1957. gadā R. Deņisova atgriezās Latvijā un sāka strādāt Vēstures institūtā par jaunāko zinātnisko līdzstrādnieci. Viņas radošās darbības sākumposmā pētniecības pamattēmas bija akmens laikmeta iedzīvotāju cilme un antropoloģiskais sastāvs un baltu tautu un Baltijas somu etniskās vēstures izpēte. No 1965. līdz 1968. gadam R. Deņisova vadīja toreizējā Latvijas ZA Vēstures institūta antropoloģisko ekspedīciju, kurā veica 64 Latvijas, Lietuvas un Igaunijas rajonu iedzīvotāju somatoloģiskos, dermatoglifiskos un seroloģiskos pētījumus. Uz iegūto materiālu bāzes, kā arī balstoties uz veiktajiem kranioloģiskajiem pētījumiem, zinātniece 1974. gadā aizstāv vēstures zinātņu doktores disertāciju par tēmu “Seno un mūsdienu baltu antropoloģija”. Daļa no disertācijas materiāla publicēta divās monogrāfijās — “Seno baltu antropoloģija” (1975) un “Latvijas iedzīvotāju etnogenēze” (1977). Zinātniece savos darbos, pētot Latvijas senos iedzīvotājus, izvērtēja arī plašu Austrumeiropas kranioloģisko materiālu. Pēdējos gados veiktie Latvijas akmens laikmeta iedzīvotāju DNS pētījumi apstiprina profesores pirms 30 gadiem izteiktās atziņas par iedzīvotāju migrācijām šajā periodā.

Vairākus savas dzīves gadus R. Deņisova veltīja Ķivutkalna bronzas laikmeta kapulauka izpētei, detalizēti izvērtējot iedzīvotāju morfoloģisko daudzveidību, demogrāfiju un šī laikmeta sabiedrības sociālo struktūru. Vispusīgie pētījumi kopā ar arheologa Jāņa Graudoņa arheoloģiskajām un antropoloģes Ritas Grāveres odontoloģiskajām atziņām tika apkopoti kolektīvajā monogrāfijā.

No 1985. gada R. Deņisova bija LU Latvijas vēstures institūta Antropoloģisko

pētījumu laboratorijas vadītāja. 1992. gadā viņai piešķirts habilitētās vēstures zinātnu doktores grāds — *Dr. habil. hist.* No 1990. gada viņas zinātniskā darba tēmas ir Baltijas tautu etnoģenēze, Latvijas akmens un bronzas laikmeta iedzīvotāji, to demogrāfija, sociālā struktūra, ekoloģija, dzīves kvalitāte. Nopublicēti vairāk nekā 200 zinātniskie darbi, to skaitā piecas monogrāfijas un 23 publikācijas angļu valodā ārzemju izdevumos. R. Deņisova par saviem pētījumiem ir referējusi 17 starptautiskos kongresos un konferencēs Latvijā, Igaunijā, Maskavā, Dienvidslāvijā, Ungārijā, Zviedrijā, Komi, Šveicē, Indijā, Somijā, Polijā, ASV. Veicot Latvijas iedzīvotāju antropoloģisko izpēti, viņa ir sadarbojusies ar Somijas Sarkanā krusta asins pārliešanas staciju, Oksfordas Universitātes Arheoloģisko laboratoriju, Tartu Universitāti. R. Deņisova

izveidojusi Latvijā antropoloģisko pētījumu skolu un viņas vadībā aizstāvētas divas zinātnu kandidāta un divas zinātnu doktora disertācijas, Latvijas Universitātē lasītas lekcijas Baltu tautu etnoģenēzē, Somugru ģenēzē un etniskajā vēsturē, antropoloģijā. Zinātniece ir Latvijas Dabas muzeja ekspozīcijas “Latviešu etnoģenēze” zinātniskā autore. Zinātniece visu mūžu veltījusi darbam, un par to ir tikusi novērtēta. 1998. gadā viņa ievēlēta par Latvijas ZA goda locekli, 2000. gadā piešķirts valsts emeritētās zinātnieces nosaukums. Par paveikto Latvijas antropoloģijas pētniecībā 2007. gadā profesore saņēma prof. Jēkaba Pīmaņa piemiņas balvu. Aizvadīts radošs, papildīts mūžs.

Lai Dieva miers.

Gunita Zariņa